

endelyi élet

1935 IX. 11. — XXIV. évf. 26. sz. — 20 Lei

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

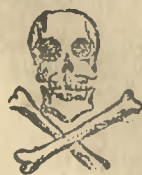
XXIV. ÉVF. 26. SZ.
1935 SZEPTEMBER 11.

FŐSZERKESZTŐ:
G E L L E R Ö D Ö N

Fényképes igazolványokkal ellátott tudósítók és kiadóhivatali megbízottak: București, Cluj, Timișoara, Oradea, Brașov, Satu-Mare, T.-Mureș

B É K E

Naponta halljuk ezt a szót. „Biztosítani kell a békét.“ „Közveszélyes örült, aki háborúra gondol.“ Naponta halljuk ezeket a szólásokat. Paktumok és meg-nem-támadási szerződések százai abroncsozzák össze az országokat és a kontinenseket. Ankétoznak, megbeszélnek, hangsúlyozzák a békés szándékat és azt, hogy az elkövetkező legborzalmasabb háboru veszélyét akarják kiirtani a szerencsétlen emberiség sorsából.

BCL Cluj Central Library Cluj

Most Genfben van egy konferencia. Összegyűltek az urak és természetesen ismét a békéről beszélnek. Rengeteget és nagyon bölceket mondanak a békéről, a béke biztosításáról, de tudjuk valamennyien és érezzük, hogy minden szavuk, minden gesztusuk mögött a dreadnaught-ok, bombavető, páncélos harci kocsik, ágyuk és golyószórók százai, ezrei és milliói sorakoznak.

Hiába minden békeszólam, ha a béke biztosítását mindenki más-más módon, más és más eszközzel akarja elérni. Hiába minden békeszólam, a háboru veszedelmének egyre emelkedő higanyszálát kell napról-napra meglátnunk a fegyverkezés tájának átfüzesedett hőmérőjében.

A haditechnikusok nem pihennek. Új és új, borzalmasabbnál-borzalmasabb hadiszerek klagyalásán törik fejüket, szakadatlanul dolgoznak és nem lehetetlen, hogy az ő szándékuk is csak az, hogy a békét biztosítsák,

Feltalálták a minden akadályon keresztül törő golyót. Feltalálójá Max Gehrlich ur „Halgar ultra“ golyónak keresztelte el. Átütőereje olyan nagy, hogy egy méter nyolcvan centiméter páncélfalat is átfur. Ha az emberi test ellenállóerejét egytized milliméter vastag páncéllemez ellenállóerejével vesszük egvenlőnek, akkor könnyen kiszámíthatjuk,

hogy egyetlen „Halgar ultra“ golyó tizennyolcezer embert fűzhet fel a halál fonalára.

Aztán itt van a „forgóágyu“. Egy perc alatt ezer lövedéket képes kilőni.

Aztán a hordozható „Stange golyószóró“. Mindössze tíz kiló. Percenkint hatszáz golyót szór és csövet — ha a hőségtől megolvad, — egyetlen mozdulattal ki lehet cserélni. Rendkívül praktikus dolog. Az élénk fantáziával rendelkező ember elé óriási perspektíva tárul. Elképzeljük a jövőt, amikor mindenkinek meglesz a maga kis hordozható „Stange“-féle készüléke. Krausz Menyhért rövidárkereskedő golyószóróval járkál az utcán, eszeveszetten lövöldöz, kiló négyezer golyót, átmelegedik a csó, gyorsan kicseréli, tovább puffogat még vagy ezerháromszázat és roppantul örül, hogy milyen egyszerű fiu ő.

Von Hasselbach ezredes, a német honvédelmi minisztérium tisztje olyan ügyes ember, hogy „sztratosféra gránát“-jával egyetlen kézmozdulattal háromszázhusz kilométeres körzetben mindent el tud pusztítani. A gránátot természetesen nem kakaóval, hanem robbanóanyagokkal, vagy mérgező gázzal tölti.

A legborzalmasabb hadiszere azonban a „Z sugár“, amely ha működésbe jön, repülőgépek hullanak darabokra, hidak omlanak össze, épületek, vasutak, tankok pusztulnak porrá.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

És ezeket a szörnyűségeket mind emberek találták ki.

Rendes, családos emberek, akiknek feleségük van, gyermekük van, otthonuk van, akik talán kertet művelnek, vagy hivatalba járnak és talán éppen úgy élnek, mint mi, akiknek számára ezeket a „Halgar ultra golyókat“, „Forgó ágyukat“, „Stange golyószórókat“, „Z-sugarakat“ és „Sztratoszfér-gránátokat“ kitalálták.

És mi itt élünk, lent, a sötétben tapogatózva, elindított tehetetlen gépek vagyunk, földönjárók vagyunk, dolgozó és munka nélkül álló emberek, bűneinkkel és erényeinkkel, erőinkkel és erőtlenségünkkel, itt élünk Párisban, Varsóban, Tokióban, Moszkvában, Csikágóban. Londonban és mindenütt a világban, lövedékek, halálsugarak és mérgező gázok egyre sűrűsödő és súlyosodó árnyékában, ismeretlen sorunkkal és egyetlen életünkkel.

És tizennyolcezer egyetlen életet meg tud szüntetni egyetlen pillanat alatt a Halgar-ultra...

—s. —n.

Legnagyobb angol és francia divatlapok
szerint öltözhet, ha felkeresi

CSONT

„Revü“ urisabóságát.

Arad, Str. V. Goldiş — Palatul Banca Românească

Az Astra-gyár elköltözésével

érzékeny veszteség éri a város jó- tékonycélu intézményeit is

(Arad.) A napisajtó és mi is mint megváltozhatatlan tényről számoltunk be az Astra-gyár elköltözéséről. Ráműtattunk arra, hogy milyen nagy veszteség éri a város gazdasági életét azzal, hogy ezt a hatalmas ipartelepelt elviszik Aradról. Ráműtattunk arra is, hogy az elköltözéssel néhány ezer munkás és kisember egzisztenciája vált kétségessé. Elparentáltuk az Astrát, mint gazdasági életünk pótolhatatlan veszteségét.

Pedig az Astra nemcsak a város gazdasági életében volt jelentős faktor, nemcsak mint fogyasztó és városi közterheket viselő iparvállalat volt jelentős.

Jelentősége szociális, kulturális és humanitárius téren is nagy volt

és éppen ezért kétfős a veszteség, amely a várost éri. Az Astra mindig előljárt kulturális, szociális és jótékonycélu akciók támogatásában. Az Astra mindig spontán nyújtott segítséget, sohasem kellett tőlük keresni és bízni az adakozásra. Akármilyen kulturális vagy szociális mozgalom indult meg Aradon,

az Astra önként belajánlott tekintélyes támogatására mindig számítani lehetett.

Csak a munkanélküli alaphoz való jelentős hozzájárulására hivatkozhatunk.

Mindez azóta honosodott meg az Astránál, amióta Schapira Emanoil vezérigazgató áll az élén. Ez a nagy-koncepcióju, emberien érző ember átérezte azt, hogy a vágyon bizonyos kötelezettségek vállalásával jár. Előtte nem kellett megindokolni, hogy miért fontos valamely kulturális vagy szociális segélyakció. Elég, ha az akció célját ismertették előtte, máris kiutalta a segélyösszeget.

Az Astra mindig adott, amióta Schapira vezérigazgató vezette a vállalatot.

És amellet ez a nemes szivü, nobilesan gondolkodó ember visszavonult életet élt, nem játszott szerepet a város társa-

Fény a reklám ünneplő ruhája

dalmában, csak a vállalata ügyeinek szentelte minden idejét. És mégis törődött a várossal, mégis együtt érzett az aradiakkal, holott nem volt aradi.

Most, hogy az Astra és vele együtt Schapira vezérigazgató Aradról való távozása befejezett tény, arra kérjük az aradi jóléti intézmények nevében, hogy ne feledkezzék meg róluk a jövőben sem. Biztosak vagyunk benne, hogy a távolban is meg fogja tartani jóindulatát ama város irányában, amelyhez tizesztendős munkásságának érzelmi szálai fűzik.

Nyomor és jótékonyosság

A szegénység soha sem volt ismeretlen; a nyomorral is találkoztunk mint elszigetelt, szörványos jelenséggel, azonban a nélkülözésnek igazán fenyegető és ijesztő arcát csak most látjuk, amikor mint tömegnyomor jelenik meg. Napról-napra szegényednek el a még néhány év előtt jómódban élt családok. Napról-napra többen kerülnek az uccára az eddig — ha nyomoruságos bér mellett is, de — dolgozó munkások, a koldusok és segélykérők tömege nemesak szombat, hanem minden napon szinte egymás kezébe adja a magánházak és jótékonyági intézmények ajtajának kilincset. A jóléti intézményeknél naponként többen jelennek meg a kenyérharc elesettjei és sebesültjei, mind megannyi szomorú bizonyosága annak, hogy valahol elrejtve egy folyton súlyosabbá váló baj van gazdasági és szociális berendezésünkben, ami — ha kellő időben orvoslást nem nyer, elpusztulással fenyegeti egész gazdasági és farsadalmi életünket, mert a nyomorgók tömege egy-egy újabb és végül is elbírhatatlan tehertételt jelent a társadalom testén.

Sajnos, ez a jelenség általános, mégis különösen súlyos helyzet elé állítja kisebbségi társadalmunkat, mert az elhelyezkedésről és munkaalkalomról kevésbé gondoskodhat a magában is súlyos nehézségekkel küzdő kisebbségi társadalom. Ott pedig — sajnos — még ma sem tartunk, hogy egyenlő versenyfeltételekkel induljon a küzdelemben fajra, nyelvre, nemzetiségre és vallásra való tekintet nélkül az „egyenjogu” polgár, a polgárisult Európában. Annál aggasztóbb a koldusok és segélykérők serege, mert hiszen még nyár van, amikor nagyobb a munkaalkalom lehetőségé.

Ha már most kezdődik a segélykérés, ha már most nincs kenyér, mi lesz a télen, amikor szinte teljesen megszűnik minden munkaalkalom és lehetőség?

Nagy gondot okoz ez különösen azoknak, akik a jótékonyági intézmények élén állanak, látva a fokozódó süzkséggel szemben, — az áldozatkészség ellenére is — a segélyforrások állandó apadását, akik

kénytelenek meglátni, hogy a jótékonyági intézmények a legnagyobb igyekezet ellenére sem képesek kielégíteni a szükségét. De gondot okoz minden komoly gondolkozásu ember számára is a kérdés:

hogyan mentjük meg a társadalom és a magyarság számára ezeket a pusztuló existenciákat?

Mert minden pusztuló élet veszteség az egyetemes társadalom és a magyarság számára is. Felmerül a kérdés: vajjon a jótékonyág — ami egyfelől keresztényi és emberbaráti kötelesség az esetekkel szemben — elegendő megoldása-e a nyomornak mint tömegjelenségnek? Önként adódik a felelet, hogy nem, mert

a könyöradomány megalázó annak is, aki adja, annak is, aki kapja.

Nem elég azért, mert a társadalomnak az egyénnel szembeni kötelessége, hogy életheletőséget adjon; másrészt az egyénnek a társadalommal szembeni joga, hogy munkája után éljen. Ha ez a két körülmény nincs meg, hiba van és zavaró jelenség áll elő, ami föltétlen orvoslást követel. A munkanélküli kettős veszteség: mint kihasználatlan munkaerő és mint gondoskodásra szoruló teher.

A jótékonyág lehet segítség a nyomorral, mint szörványos jelenséggel szemben, de elégtelen a tömegnyomor esetén. Itt már egy gazdasági és szociális reformra van szükség. Munkaalalmat kell teremteni, még áldozatok árán is. Gondolok a munkakolóniákra, amelyek önmagukat tartják fenn. Miért állanak a gyárak, az állami és magánüzemek, hiszen nincs túltermelés, mert a jelenlegi készlet csak részben fedezi a szükségletet. Az kell, hogy ne az önérdék, a tőke érdeke, a profit, hanem a köz és munkás érdeke vezesse a termelést. Revízió alá kell venni, hogy mire van és mire nincs. Végeztessen munkálatokat az állam, a megye, a város, sőt az egyházak és magánosok is, kevesebb profit mellett egy gazdasági fellendülés következik be és munkával szerzett kenyér visszaadja a munkás emberi méltóságát.

Másik oldala a kérdésnek az elaggottak és betegekéről való gondoskodás, amiről más alkalommal beszélünk.

Meggyengültünk, de még mindig van annyi erőnk, ha összefogunk, Egymást segítük munkával és munka után kenyérrel, ha más nem is jut a kisebbségi fekete kenyérével.

M—n

Fodorné és Weinfeldné

speciális kozmetika. Strada Alexandri No. 3.

! ! **Összes szépséghibák szakszertű ki-** ! !
kezelése. - Tanítványok kiképzése. ! !

AZ „ERDÉLYI ÉLET” VENDÉGE. Lapunk legközelebbi számában új cikksorozat közlését kezdi meg az „Erdélyi Élet. Az újságírás legkiválóbb egyéniségei fognak számról-számra megszólalni az „Erdélyi Élet” hasábjain: párt, nemzetiség és fajra való tekintet nélkül.

Az „Erdélyi Élet”-nek ez az új rovata az őszinteség jegyében született meg, az „Erdélyi Élet” vendégei a legőszintébb hangon fognak egy-egy kedvenc témájukról írni.

Megindult a vizsgálat

a mozi-kartel ügyében. — Súlyos szabálytalanságok a jegykezelések körül. Sürgősen bezárandók a mozi üzlethelyek

(Arad.) A mozi-kérdésben közzétett cikksorozatunkkal elértük azt, amit el akartunk érni és amit a város közönsége joggal is várt az új városvezetőségtől: *megindult a komoly vizsgálat, amely hivatva lesz pontot tenni az ominózus mozi-kérdés után.* Az első

lépés az volt, hogy kihallgatták a városi mozik minden alap nélkül elbocsátott pénztárosnőt a kartelizált moziknál folyó belépőjegy-manipuláció ügyében. *A két pénztárosnő elmondotta — és ezt jegyzőkönyvbe vették — hogy a kartell működésének kezdetén, amikor még a pénztárakban szolgálatot teljesítettek, rájuk parancsoitak, hogy a közönségre olcsóbb jegyeket kell drágábban rákényszeríteni.* Ezt a parancsot azzal indokolták, hogy a közös vezetés alatt megszűnt a bürokratizmus és kezdetét veszi a „kereskedelmi szellem”. Szép kis kereskedelmi szellem az, amely kimonodottan csaláson épül fel úgy a közönség, mint az államkincstár felé.

A súlyos jegymanipuláció révén természetesen erkölcsi és anyagi felelősség hárul a városra. Hogy ebből a kellemetlen obligóból miként fog a város kimenekülni, azt nem lehet előre tudni. Egyelőre még ennél a „zökkenő”-nél tart a vizsgálat, amely

előreláthatólag a súlyos esetek egész sorát fogja megállapítani.

Majd gondunk lesz rá, hogy a vizsgálat minden frázisáról tájékoztassuk a nyilvánosságot.

Addig is nehány igen fontos kérdést intézünk *Constantinescu Alexandru* tanárhoz, volt helyettes polgármesterhez, aki a mozik ügyének intézésével meg volt bízva.

Előljárójában rámutatunk arra, hogy cikkeinkben mindig bizonyítékát adtuk annak, hogy *Constantinescu* mellé álltunk. Tettük ezt azért, mert

minden tekintetben korrekt és a város javát előmozdítani akaró embernek ismertük és tartjuk annak ma is, amikor már nem tagja a város vezetőségének.

Őt nem lehet okolni azért, hogy a dolgok idáig jutottak. Ezt kizárólag annak lehet tulajdonítani, hogy károsan befolyásolták, mondhatjuk:

az orránál fogva vezették

és így nem is lehetett a helyzettel ismerős. Nem is képzelhető el más képen, hogy miért exponálta volna magát a magán-mozikért, hiszen *köztudomású volt, hogy a magán-mozik a kartell megalakulásakor már végelgyengülésben szenvedtek.*

Az bizonyos, hogy a városi moziknál is mutatkozott deficit, de ez éppen annak tudható be, hogy a magán-mozik, mint adózó ellenségek, a kereskedelmi harcban teljesen szokatlan módon és válogatás nélküli fegyverekkel verekedtek a városi mozik ellen. Ezek után joggal

csodálkozott a város közönsége, hogy egyik napról a másikra hirtelen megoldották a városi mozik problémáját azzal, hogy

a város a bukófélben levő magánmozikat felemelte magához.

Constantinescu volt polgármester nem tudhatott arról a hangulatról, amit ez a szerencsétlen tranzakció kiváltott a közönségből. Nem tudhatott róla, mert nem állt közvetlen kontaktusban a közönséggel és egyáltalában a mozi-kérdésben nem is hallhatott őszinte szót, annyira az érdekelték hatása alatt állt.

Mi rámutattunk mindig arra, hogy mennyire nem volt szüksége a városnak a társas viszonyra és bejósoltuk, hogy ebből csak kára lehet a városnak.

És Constantinescu volt polgármester mégis exponálta magát a magán-mozikért, mert sikerült félrevezetni ezt a jóhiszemű embert. Amikor ezt kénytelenek vagyunk megállapítani, a következő kérdéseket vagyunk bátrak feltenni:

1. Volt-e tudomása Constantinescu volt alpolgármesternek arról, hogy a magánmozik mennyire tűzveszélyes helyek és hogy ebből kifolyólag milyen nagyfoku erkölcsi és anyagi felelősség háramlott a városra.

2. Volt-e tudomása Constantinescu volt alpolgármesternek arról, hogy a városházáról egy diszkrét szállodai szobába vitték a mozik könyveit és ott végezték a könyvvezetést?

3. Volt-e tudomása arról Constantinescu volt alpolgármesternek, hogy ebbe a könyvvezetésbe a városnak egyetlen hites könyvszakértője sem tekinthetett be?

4. Volt-e tudomása arról Constantinescu volt alpolgármesternek, hogy a mozi-kartell pénzekezelése teljesen magánjellegű volt és a befolyó jövedelmet sohasem a városi autóbusz-üzem pénztárába fizették be, ahová azelőtt befizették, hanem takarékpénztárban helyezték el, ahol a magán-mozik tulajdonosai akkor diszponáltak felette, amikor akartak.

5. Volt-e tudomása Constantinescu volt alpolgármesternek arról, hogy milyen jelenetek játszódtak le a mozi-pénztárak előtt, amikor a pénztárosnők a kapott utasítás értelmében a belépő-jegyekkel félrevezették a közönséget?

6. Volt-e tudomása Constantinescu volt alpolgármesternek arról, hogy a város részéről senki sem ellenőrizte a napi elszámolást? Stefănuț Sabin főjegyzőnek természetesen erre az ellenőrzésre fizikai ideje sem lehetett.

7. Volt-e tudomása Constantinescu volt alpolgármesternek arról, hogy a magán-mozik tulajdonosainak minden igyekezte adományult, hogy leépítsék a megbízható és bevált városi személyzetet és ennek helyébe a maguk bizalmi személyzetét helyezték, ami végül sikerült is? Hogyan történhetett meg az, hogy amikor a magán-mozik tulajdonosai a leépítés előtt lehetetlen fizetési feltételekbe kényszerítettek a személyzet tagjait és ezek sérelmeiket a Munkakamara elé vitték, Constantinescu volt alpolgármester ezt az eljárást magára nézve bántónak találta és nem azt látta ebben a lépésben, hogy ezek a kisemberek a saját érdekeiket akarták megvédeni, hanem engedetlenséget és a felsőbb elleni tüntetést? Nem tudta Constantinescu volt polgármester, hogy a Munkakamara éppen azért létezik, hogy mint tör-

vényes szerv az ilyen bérkonfliktusokban igazságot tegyen? Mindenesetre furcsa, hogy Constantinescu, aki a város élén állt, ezzel a cselekedetével mellőzött egy oly komoly intézményt, mint amilyen a Munka kamara.

8. Volt-e tudomása Constantinescu volt alpolgármesternek arról, hogy a városi mozik részére lekötött jobb filmeket állandóan átjártszották a magán-mozik műsorára és ezáltal hanyatló üzemeiket talpraállították és a városi mozik színvonalát leszűlyesztették?

9. Volt-e tudomása Constantinescu volt alpolgármesternek arról, milyen durva bánásmódban részesült a városi mozi-személyzet a leépítés előtt a kartell tagjai részéről?

10. Volt-e tudomása Constantinescu volt alpolgármesternek arról, hogy a magánmozikba átszállítottak a városi mozikból drága gépalkatrészeket, amelyek a város tulajdonát képezik és amelyeknek egy-része a városi mozik technikai ellenőrzésével megbízott *Sincai* Eugen autóbusz-üzemigazgató erélyes fellépésére kerültek vissza a városi mozikba?

11. Számolt-e Constantinescu volt alpolgármester azzal, hogy az indokolatlanul elbocsátott városi személyzet nagy összegű kártalanításra fogja beperelni a várost?

12. Hogy történhetett az, hogy a filmvásárlások körüli tárgyalások nem hivatalos helyen, hanem magánlakásokban folytak le?

13. Volt-e tudomása Constantinescu volt alpolgármesternek arról, hogy a magánjellegű kartell-alakulat több, mint negyedmillióval szaporította adósságát az autóbusz-üzemeknél?

14. Volt-e tudomása Constantinescu volt alpolgármesternek arról, hogy ez a város kizsákmányolására alakult kartell március óta állami adót nem fizetett s ezért a kincstár lefoglalta a város követeléseit?

15. Volt-e tudomása Constantinescu volt alpolgármesternek a matiné-jegyekkel folytatott kriminális manipulációkról?

Meg vagyunk róla győződve, hogy Constantinescu volt alpolgármester mindezekről semmit sem tudott.

Nem tudhatott mindezekről, mert ha tudott volna róluk, kizárt dolog, hogy odaadta volna magát ezekhez a manipulációkhoz, hogy a maga tisztességes és becsült nevével fedezte volna a szabálytalanságok egész sorozatát.

Ezzel kapcsolatban rá kell térnünk *Stefănuț* Sabin főjegyző szerepére is.

Megirtuk előző cikkeinkben többször, hogy a városi mozik vezetésével eddig megbízott *Stefănuț* Sabin

nem lehet és nem szabad mindenben hibáztatni.

Amikor a városi mozik már deficitbe kerültek, *Stefănuț*, minthogy nem volt elég kereskedelmi érzéke és rutinja, elvesztette a tájékozási képességét és teljes egészében a magán-mozik tulajdonosainak befolyása alá került és pedig annyira, hogy a kartell megalakulása óta

csökkenl az energiája és így képtelen volt megbirkózni a magán-mozik tulajdonosainak üzleti raffinérijával.

Mindezek után pedig azt a konkluziót vonjuk le, hogy a vizsgálatot sűrűn le kell folytatni, egyetlen napig sem szünetelhet, mert minden nap súlyos anyagi kárt okoz és oly

sulyos erkölcsi és anyagi obligóval jár, amelyet a város mostani vezetősége nem vállalhat magára.

Mindenekelőtt tűzbiztonsági szempontból vizsgálják meg mindkét magán-mozit, függetlenül a most folyó vizsgálattól.

Haladéktalanul rendeljék el, hogy a városi moziknál szerelzék fel a telefont, amit egyébként is a törvény előír.

A város jelenlegi vezetősége pillanatra sem hajthatja le nyugodtan a fejét abban a tudatban, hogy két mozi veszélyezteti a közönség személy-biztonságát.

Azonnal rendelje el a város vezetősége, hogy a könyveket a hotelszobából a primáriára hozzák, mert ott a helyük.

Rendelje el a város vezetősége, hogy a mozik pénzkezelése az autóbusz-üzemnél történjék, mint ahogy a kartell létrejöttéig volt.

Haladék nélkül ki kell küldeni a könyvvezetés felülvizsgálására a város hites könyvszakértőit, Tatu Ioan jelenlegi alpolgármester vezetésével, aki maga is hites könyvszakértő.

Gondoskodni kell arról, hogy a pénztárakba visszakerüljenek a városi mozik jogtalanul és ártatlanul elbocsátott pénztárosnői. A már megindult vizsgálatról függetlenül, bizottság küldendő ki, amely vegye át azonnal a mozik adminisztrációját, amelynek helye ott van, ahol eddig volt: a városi autóbusz-üzem adminisztrációjában, amelynek élén Sineai Eugen igazgató áll,

aki azzal, hogy az autóbusz-üzemet nagy jövedelmű vállalattá emelte, azt a reményt keltheti, hogy a mozik adminisztrációjának élén is majd megállja a helyét.

A legsürgősebb teendő tehát, hogy a vizsgálat meelőbb befejeződjék, a kartellt feloszlassák, a tűzfészeket haladéktalanul bezárják és a városi mozik adminisztrációját egészséges és korrekt alapokra helyezték. Csak ezekkel a kiméretlenül végrehajtandó eszközökkel, mindenkire való tekintet nélküli drákói rendszabályokkal fogja a város mai vezetősége magát kimenteni abból a kinos helyzetből, amelybe ártatlanul belezuhant.

Bankok, kereskedők, iparosok ügyelmébe!

Mondern könyvkötészetem kiegészítettem

vonalozóintézettel

Mindennemű üzleti könyvet és vonalozott nyomtatványt a legpontosabban és legjutányosabban készítek. Akta makulatura popirokat magas áron veszek

Dávidovits könyvkötészete

ARAD, Bul. Regina Maria 24 (Hermann-udvar)

Hirdessen az

„ERDÉLYI ÉLET“-ben

Nichi Lázár dr.,

a Kulturpalota igazgatója, nagyértékű holland műremeket fedezett fel egy aradi tisztviselő családnál

(Arad.) Néhány héttel ezelőtt szerényen öltözött fiatalember kereste fel Nichi Lazar dr.-t, a Kulturpalota népszerű igazgatóját. A látogató gondosan becsomagolt képet szorongatott hóna alatt. Elmondta a Kulturpalota igazgatójának, hogy vasuti tisztviselő és a tisztviselő-telepen szeretne egy telket vásárolni, de ehhez nincs pénze. Nagyszerű megoldási lehetőséggel fordult Nichi Lazar dr.-hoz:

A tisztviselő kicsomagolta a nála lévő képet. Hatvanszor nyolecvan centiméteres nagyságu női mellkép festménye tárult a Kulturpalota igazgatójának szemei elé. A szakavatott szemek nyomban felfedezték, hogy ritkán látható mestermű a festmény, amelyhez méltó dekorációt ad a kép izléses kerete is. Nichi Lazar dr. tüzetesebben megvizsgálta a nagy értékre becsült festményt, amelynek eddig csak katalógusokból ismerte mását. A gyönyörű kép

Morcelse Paulino, az 1571-ben élt hírneves holland festőművész remeke

— mondotta a kép tulajdonosa. A képről valóban visszatükröződik a világhírű holland festészet alapossága, izlése és a holland mesterfestőművészek iskolájának hatása.

Nichi Lazar dr. meg sem merte kérdezni a kép árát. Abban a hitben volt, hogy a tisztviselő, akinek még nevét sem jegyezte pontosan meg, százezreket, sőt talán még többet fog kérni a remekműért. Kérdőleg nézett az értékes festmény tulajdonosára, hogy mit óhajt voltaképen, mert annak mindenki tudatában lehet, hogy az aradi Kulturpalotának, sajnos, nincs meg a lehetősége arra, hogy ennyire értékes képeket vásároljon, habár mennyire kívánatos is lenne, hogy az aradi Kulturpalota képtára, a már meglévő mesterműveken kívül, minél több világhírű festőművész remekművével gyarapítsák. Annál meglepőbb volt a tisztviselő kívánsága:

Mindössze egy telket kér a tisztviselő-telepen, amelynek ellenértékeként a nagy értéket jelentő festményt a Kulturpalotának ajándékozza.

A tisztviselő felkérte Nichi Lazar dr.-t, hogy interveniáljon a város vezetőségénél. Amint telekkönyvileg birtokába jut a házhelynek, nyomban a Kulturpalota képtárának ajándékozza Morcelse Paulino mesterművét. Az ajánlat nagyon csábító volt és ezért a Kulturpalota agilis igazgatója nyomban beadványt szerkesztett a város vezetőségéhez, amelyben ismertette a tisztviselő ajánlatát. Nichi Lazar dr. beadványában feltüntette azt a rendkívül nagyszerű előnyt, amelyet a szerény tisztviselő ajánlata jelent a városnak, hogy a Kulturpalota képtárát a tizenhatodik században élt világhírű holland festőművész remekművével gyarapíthassák.

A város vezetősége annak idején foglalkozott Nichi Lazar dr. átiratával.

Az interimár-bizottság megállapította, hogy már nem áll módjában a tisztviselő-telepen ingyen telket kiutalni és ezért nem fogadhatja el az ajánlatot, bármennyire kedvező is művészeti szempontból a városra nézve.

A város átmeneti bizottságának határozatát ugyancsak hivatalosan közölték a kulturpalotai igazgatóval, Nichi Lazar dr.-ral, aki nagy sajnálattal vette tudomásul, hogy a ritka csereüzlet nem jöhet létre, elhatározta, hogy a nagyszerű festményt megszerzi a Kulturpalota képtárának részére, mert ilyen alkalmat nem szabad elszalasztani. Amikor a tisztviselő újból felkereste, hogy tudomást szerezzen a város átmeneti bizottságának határozatáról, Nichi Lazar dr. közölte vele az interimár-bizottság elutasító döntését, de egyben uja ajánlatot tett a kép tulajdonosának:

Nichi Lazar dr. hajlandó saját pénzén egy telket vásárolni a festmény tulajdonosának, hogy a kép mégis bekerülhessen a kulturpalotai képtár gyűjteményébe, amelynek egyik legnagyobb értékét jelentené.

A kép tulajdonosa ezt az ajánlatot is elfogadta. A Kulturpalota igazgatója most már teljes részletességgel kíváncsi volt arra, hogy miképpen került a nagy értéket képviselő festmény a tisztviselő birtokába, mert mielőtt a telket megvásárolná, meg akart győződni, hogy a kép valódi-e. A tisztviselő elmondotta, hogy a képet egyik pecicai nagynénjétől örökölte, aki a közelmúltban halt meg az aradmegyei községben. Az elhunyt a képet a Pálffy-családtól örökölte. Pálffyékhoz viszont az Eszterházyaktól került a holland festőművész remeke.

A Kulturpalota igazgatója ajánlott levelet irt Ultrrechtbe, az ott lévő holland képtár igazgatójának, akitől felvilágosítást kért Moreelse képeiről és egyben közölte, hogy a festőművésznek milyen női mellképe van Aradon.

A holland képtár igazgatója részletesen válaszolt Nichi Lazar dr.-nak. Közölte, hogy a XVI-ik század neve holland festőművészenek, a leírás szerint Aradon lévő arcképéből mindössze egy példány van forgalomban és az a nyilvántartás szerint a budapesti szépművészeti múzeum tulajdonában van. Nichi Lazar dr. összeköttetést keresett a budapesti szépművészeti múzeummal is, ahonnan közölték, hogy Moreelse női mellképe valóban az ő birtokukban van és az jelenleg is a múzeum képosztályának falán csüng.

Nichi Lazar dr. a válasz megérkezése után Budapestre utazott és megtekintette a magyar főváros szépművészeti múzeumában lévő Moreelse képét. Az ottani kép mélyebb színezetű az aradi tisztviselő birtokában lévő képnél, de máskülönbben nem lehet semmi megkülönböztetést tenni a két kép között, annyira egyformán tökéletes mind a két festmény, nemcsak a laikusok szemei előtt, de az összetévesztés legvégső fokáig, zavarba hozza a szakértőket is, akik csak a színezett árnyalatáról tudják megkülönböztetni a két festményt. A budapesti szépművészeti múzeum képtárában lévő Moreelse képnek érdekes története van.

A remekműről 1870-ig azt hitték, hogy Rembrandt mesterműve

és azt úgy is tartották nyilván, míg 1870-ben egy holland festőművész érkezett Budapestre, aki megtekintette a képtárat is és akkor fedezte fel Moreelse képét. A holland festőművész szakvéleménye után derült csak ki, hogy a nagyértékű képet nem Rembrandt, hanem nagynevű elődje, a holland képzőművészet egyik legnagyobb büszkesége festette.

Egyelőre még a szakemberek sem tudták eldönteni, hogy melyik az eredeti Moreelse kép: a magyar főváros szépművészeti muzeum képtárában lévő, vagy pedig az aradi tisztviselő birtokában levő festmény a valódi. Mert a holland képtár katalógusa szerint az egyik hamisítvány, vagy pedig Moreelse által készített másolat, amely eddig ismeretlenül volt az eddigi tulajdonosoknál és nem volt bevezetve a világhírű festők remekműveiről készült nyilvántartóba. De az sincs kizárva, hogy egy ismeretlen, de zseniális festő meghamisította a világhírű holland festőművész képét, de, hogy melyik a hamisítvány, ezt még egyelőre nem tudni.

— Szakkörökben élénk érdeklődéssel figyelik a vizsgálat eredményét, amit több neves festőművész-szakember végez, hogy megállapítsák, hogy az aradi tisztviselő birtokában lévő állítólagos Moreelse kép valóban a világhírű holland művész ecsete alól került-e ki.

Megszólaltatjuk

a timișoarai orosz hadifogoly

BCU **szenzációs naplóját** Cluj

(Timișoara.) Egy Szibériából régen hazatért volt orosz hadifogoly rendkívül érdekes részleteket jegyzett fel naplójában arról, hogyan csináltak Szibériában a forradalmat. A naplóból közöljük a következő adatokat, amelyek mindezekig nem kerültek nyilvánosságra.

A hosszantartó háboru növelte az elégtelenséget. Az orosz nép napról-napra elégedetlenebb lett. Amíg 1915-ben és 1916-ban a forrongás csupán az európai Oroszországra szorítkozott, addig 1917-ben a földalatti mozgalom már Szibériára is kiterjedt. Amit senki el nem hitt volna és amit nem lehetett előre látni, az megtörtént.

A maradi, a régi tradíciókon csüggő, hithű ortodox vallásu orosz paraszt volt az első, aki örömmel hallgatta az országra jött agitátorokat.

Az orosz paraszt volt az, aki szinte megbabonázva figyelt a szónonokokra és magáévá tette ezek eszméit és követeléseit. Mindössze néhány hét telt el, hogy a minden oroszok forradalmi szervezete kiküldte embereit Szibériába és megjöttek Cseljabuszba, már is összeálltak szibériai parasztok, akik mint agitátorok, vonultak az ország belsejébe.

A helyi rendőrhatalóságok európai figyelmeztetésre mindent elkövettek, hogy

lángoló mozgalmat.

a bolsevista hullámot megállítsák és csirájában elfojtsák a fel-
Az európai Oroszországban ezerszeresen beváltak a tett intézkedések,
de Szibériában zátonyra jutott a rendőri akció.

Az itteni rendőrség megszokta, hogy a forradalmárokat az in-
tellektuellek között keresse.

Ezuttal válogatás nélkül, besugók és spiclik kétes értékű bemondá-
saira és feljelentésére tartóztattak le intelligens embereket.

Megbízható embereket bedugtak a borzalmas szibériai börtö-
nőkbe.

Nem is hallgatták meg őket, nem is voltak kíváncsiak bizonyítékaikra,
hogy ártatlanok. Minden további nélkül elszakították őket családjuk-
tól és véresre verve bebörtönözték őket. Minden fajta bünözővel együtt
zárták el a szerencsétleneket. A bánásmód fölötti elkeseredésükben
szóba elegyedtek fogolytársaikkal. Gyakran megtörtént, hogy ilyen-
kor részegségért bebörtönözött orosz paraszt húzódott közelebb és áhi-
tattal hallgatta a nadrágos embert. És a paraszt egyszerre beszélni
kezdett, különös beszédeket mondott. Az ujonnan bebörtönözöttek fel-
figyeltek. Azokban a körökben, amelyekben megfordultak, sohasem
sohasem hallottak ilyen szabad, lázadózó, forradalni szavakat. De
amit a nép egyszerű fia mondott, annak veleje volt ám. Nem is volt
alaptalan a kirohanás az uralkodó-család és a kormány ellen. Sőt

A paraszt fején tudlta a szöveget.

Előbb félenken, akadozva, azután bátrabban és folyékonyabban be-
szélt a paraszt. A nadrágosak pedig csodálkoztak azon, hogy az álta-
lános elégedetlenség mennyire elterjedt a parasztok között.

A gyanutlanok! Nem tudták, hogy az állítólagos paraszt, aki csak
azért mimelte a részeget, hogy lecsukják és a börtönben levő intellek-
tuelekkel összeköttetésbe jusson, a valóságban a forradalmi bizottság
ügynöke volt.

Ha néhány heti fogság után az eddig kormányhű intelligens
emberek ártatlansága kiderült és szabadlábra kerültek, a leg-
többje lelkes és mindenre elszánt forradalmárként hagyta el a
börtönt.

Ezek aztán a később kitört forradalmak szellemi vezetői lettek.

Hogy a forradalmárok miként dolgoztak, mennyire biztonságban
éreztek magukat és milyen raffinált módszerekkel segítettek győzelem-
re eszméiket azt élenken illusztrálja a következő eset, amelyet *Kol-*
csák admirális szibériai kormányának aktáiban találtam leírva.

1917 ősze. A cárt már megfosztották trónjától. Kirensk vidéki vá-
rosban történt, néhány száz verntnyire északra a Bajkál-tótól. Szeptem-
ber 20-ra a sorozó-bizottság megérkezését jelezték. A városka
sztarostját felszólították, értesítse a bizottság érkezéséről a környező
falvakat és gondoskodjék arról, hogy a jelzett napon a hadkötelesek
megjelenjenek a bizottság előtt. Ezen az istenháta mögötti vidéken,
ahol hire sem volt vasutnak, nem kelteft gyanut a hír. Nem tudták
itt semmit arról a felfordulásról, amely Oroszország helsejében tom-
ból. Szeptember 19-én megérkezett a bizottság. Egy tábornok, egy
törzskari kapitány, egy hadnagy és egy törzsorvos a szokásos falusi

kocsin érkeztek Kireuszkba. Az 576 sorkötelesből 395-t besoroztak, a többi haza küldték. A besorozott legényeket a város lakóinak legnagyobb csodálkozására nem Irkutzkba szállították, mint máskor, hanem ott szállásolták el és ott is nyertek kiképzést. Négy hétig tartott a kiképzés. A katonákat a város élmezője.

Néhány városbeli lakósnak furcsának tűnt fel a szokatlan gyakorlatozás, ami érthető, mert a 395 rekrutának mindössze 40 darab régi, kimustrált puskája volt. Ezeket a polgárokat a még mindig ott időző Lew Maximovics Denisoff tábornok parancsára lecsukták és ezenkívül súlyos pénzbüntetésre ítélték. Ugy látszott, hogy az egész dologban legfontosabb a pénz. Az ilyetén módon megfélemlített lakosság dehogy is bírálta többé a katonákat. Nem is itörődtek többé velük.

Megjött a tél és el is mult. Tavasszal a helyőrség még mindig a városban tanyázott. Egy szép napon hírek érkeztek Oroszországból. éppen félévi késéssel. Ezek a hírek arról szóltak, hogy a forradalom győzött. Denisoff tábornok és tisztjei most levetették álarcukat.

A kávéházban egész nyíltan kijelentették, hogy ők is minden oroszok forradalmi szervezetének tagjai.

Az ujoncokat ezután rekvirált szekereken elvitték az irkutzki kerületbe. Irkutzkban Denisoff kikiáltotta magát a kerület népbiztosává.

Amikor 1918 őszén Kolcsak csapatokat küldött ki, hogy Denisoffot elfogják, vagy legalább a tundrák közé kergetessék, az eredmény semmi volt. Amilyen ügyes agitátor volt Denisoff, oly ügyesen szállt szembe a kornáncsapatokkal, amelyekből egyetlen ember sem tért vissza. Denisoff körüljárta a felvonuló csapatokat, elvágta az utánpótlástól és ekkor tárgyalni kezdett Kolcsak katonáival, de nem a tisztjeivel. Feltételei félreérthetetlenek voltak: elfogni a parancsnokló tisztet és ezeket neki kiszolgáltatni. A közkatonáknak és azoknak az altiszteknek, akik ellen alantasaik nem emelnek panaszt, meghagyja a fegyvereket, sőt csapatai közé veszi őket, ha akarják. Nem kell félniök, hogy megint a frontra mennek. Csak megszálló- és őrségi szolgálatra alkalmazza őket. Ez az utóbbi volt a döntő. Dél előtt 10 órakor adta át Denisoff az ultimátumot és déli 12 óra 30 perckor harminc Kolcsak-katona Denisoff elé vezette a csapatok 122 lefegyverzett tisztjét. Így ért véget a Kolcsak-hadsereg utolsó maradványa.

REUSZ műjéggvár

3 havi üzemjavítási és modernizálási munkálatok befejezése után a **legjobb műjeget** hozza forgalomba. — **Házhozszállítás teherautokon.** Pontos kiszolgálás, hatóságilag engedélyezett hűtőtelep.
Bul. Reg. Ferdinan 23. Tel. 141.

HIRDESSEN
az „ERDÉLY ÉLET“-ben!

Erzsébet királyné

esete Kaulmann Dávid professzorral

(Arad.) Gróf Corti Egon Căzar legújabb könyve *Erzsébet*, néhai magyar királyné, *Carmen Sylva* barátnője tragikus életét öleli fel.

Sok érdekes és mindezideig ismeretlen adattal ismertet meg ez a könyv, amelynek magyar fordítása nem éppen a legszerencsésebb. De így is kibontakozik belőle egy sokat szenvedett és meg nem értett asszony tragikumája.

Megkapóan eseteli a szerző a koronás asszony rajongó szeretetét a zsidó származásu Heine Henrik iránt. Ez már több volt, mint szeretet és elismerés. *Imádszerű kultuszt* űzött I. Ferenc József felesége abból a költőből, aki megírta a „Héber melódia”-t és ezek között a töredékek maradt remekművét, a „Juda Halévy”-t. Erzsébet királyné oly magasra emeli az elismerés piadestáljára a „*Buch de Lieder*” világhírű költőjét, hogy korfui villájában, az Achilleonban szobrot emeltet kedvencének. Heine művei mindenüvé elkísérik utazásain és ha szabad órája van, előveszi valamelyik kötetét. Magát a költőt természetesen nem láthatta, de virágot helyezett párisi sirjára és hogy valamiképpen mégis érintkezésbe jusson a világhírű név élő képviselőivel, egy utazása alkalmával meglátogatta Heine Hamburgban élő rokonait.

Erről az érdekes könyvről beszélgettem dr. Vágvölgyi Lajos, aradi főrabbi-val, akinek figyelmét felhívtam a könyv új adataira, a magánlevelekből és diplomáciai okmányokból napfényre került intimításokra.

Az aradi zsidóság tudós és nagyműveltségű főpapja ezzel kapcsolatban rendkívül érdekes reminiscenciát elevenített fel. Bizonyára vannak még többen, akik a reminiscencia révén visszaidézik emlékezetükbe azt az érdekes eseményt, amelyet a főrabbi így mondott el:

—A múlt század nyolcvanas éveinek végén a budapesti rabbi-képző szeminárium hallgatója voltam. Még Rudolf trónörökös misztikus halála előtt történt, hogy a budai királyi palotában udvari bál volt, amelyen Ferenc Józseffel együtt Erzsébet királyné is megjelent. Nagy esemény volt akkoriban egy udvari bál a magyar főváros számára. Természetesen minket szeminaristákat is érdekelt, de még nagyobb lett az érdeklődésünk másnap. Eppen erre akarok most visszaemlékezni.

— Az udvari bálát követő reggelen, a rendes időben mentünk be a szemináriumba. A tanítás még nem kezdődött és így a szeminaristák szokásukhoz hiven elbeszélgettek a portással. Kedvelt emberünk volt a portás, aki sokszor tett nekünk kisebb-nagyobb szivességeket. Ezen a reggelen titokzatos arccal újságolta, hogy mi történt az előző éjjel a szemináriumban. Elmondta, hogy

éjjel után felcsengették legjobb álmából.

Riadtan kapkodta magára ruháját és éjjeli lámpással kisetett a kapuhoz megnézni, ki a szokatlan éjszakai látogató.

A kapu előtt díszes fogat állt, amelyről Kaufmann Dávid szemináriumi tanár szállt ki egy előkelő ur kíséretében.

A professzoron frakk volt, amelyről a portás is megállapította, hogy nem volt a testére szabva. Az urak felszálltak a díszes hintóba és elrobogtak.

— Mi természetesen csodálkoztunk az eseten.

— Mi történhetett Kaufmann Dáviddal, a visszavonult életet élő tudóssal, aki csak a könyvei között érezte jól magát? Mi történt a külföldön is elismert orientalistával, aki nálunk a szemináriumban vallásfilozófiát és történelmet adott elő?

— Nem töprenghettünk sokáig, mert a tanítás megkezdődött és Kaufmann professzor megkezdte előadását, mintha semmi sem történt volna az előző éjszakán.

— Előadás után természetesen addig faggattuk, míg aztán hosszas szabadkozás után mégis elmondta, hol volt és mi történt az éjjel.

A budai királyi palotában lezajlott udvari bálon egy előkelő ur felhívta Erzsébet királyné figyelmét Kaufmann professzorra, akinek akkor jelent meg egy híres filozófiai műve, amelyben Juda Halévyyvel foglalkozott.

Erzsébet királyné, aki Heine híres töredéknek maradt költeményét Juda Halévyyról kívülről tudta, szeretett volna megismerkedni azzal a tudóssal, aki könyvet irt kedvenc költője egyik hőséről.

A királyné kiadta a parancsot, hogy azonnal meg akar ismerkedni Kaufmannal és a művével is.

Kaufmann Dávid, aki igen gazdagon nősült, az Andrássy-uton négyemeletes saját palotájában lakott. Udvari emberek mentek érte a lakására díszes hintón és közölték vele a királyné parancsát.

Kaufmann vigasztalhatatlan volt, mert a garderóbájából hiányzott a frakk.

De ezen könnyen segítettek. Valahonnan frakkot kerítettek, amely bizony nem úgy állt Kaufmannon, mintha rászabták volna. Meg volt ám akadva Kaufmann professzor a könyv miatt is.

Hatalmas könyvtárban rengeteg könyv volt, csak éppen a sajátja nem.

Eszébe jutott, hogy a szeminárium könyvtárában több példányt helyeztél el. Eljöttek tehát éjszaka a szemináriumba a könyvért és visszavágtattak Budára.

Kaufmann professzort bemutatták Erzsébet királynénak, aki elbűvölő egyszerűséggel és közvetlenséggel fogadta a tudóst, akivel hosszasan elbeszélgetett.

Erzsébet királyné közben mindent megtudott Kaufmannról. Megtudta, hogy ő állapította meg, hogy

Magyarország területén már a rómaiak alatt laktak zsidók, amit sirkőfeliratok igazoltak.

Ezt a történelmi fontosságú megállapítást Theodor Monnusen, a híres német történettudós is helybenhagyta és erről meg is emlékezik a „Römische Geschichte” című hatalmas művében. Megtudta Erzsébet

királyné, hogy Kaufmann Dávid tagja a spanyol Tudományos Akadémiának, a francia Akadémiának, még egynéhány tudós társulatnak, csak éppen a Magyar Tudományos Akadémiának nem tagja.

Azt is tudta róla, hogy a morvaországi Kojeteik községben született, hogy rövid idő alatt sajátította el a magyar nyelvet és ezen is adja elő tantárgyait. Tudta róla, hogy angol, francia, héber és német nyelven írja műveit, amelyek világszerte ismertté tették szerzőjük nevét.

— Végül szóba került Juda Halévy, a búbajosan zengő spanyol dalnok, aki Abul Hosszan arabsnéven is irt bölceleti és költészeti remekműveket.

— Kaufmann ismertette a királyné előtt Halévy költészetét és tragikusan végződött életét és ismertette egyik legutolsó versét, a Cion pusztulását sirató gyászdalt, amelyet a Szentföldre való zarándoklása alatt irt. Erről az utjáról nem tért többé vissza, egy kóbor beduin dár-dájával átdőfte a poéta szívét. Vándor kereskedők találtak rá a halott költőre.

— Jó sokáig társalgott a legkatolikusabb uralkodó hitvese a zsidó tudóssal, akinek könyvét hálásan megköszönte a királyné. Kaufmann professzorra nagy hatással volt ez az élmény, amelyről aztán sohasem beszélt többé.

— Én nem hiszem, hogy Erzsébet királyné élvezte volna Kaufmann professzor Halévy-könyvét. A koronás asszony, aki a szívében oltárt emelt Heinének és Heine verséből ismerte Halévyt, a spanyol zsidó költőt, bizonyára romantikus életrajzot és verseket várt, ehelyett mély filozófiai művet kapott. Még most is magam előtt látom Kaufmann professzort, amint elmondja nekünk az emlékezetes éjszaka történetét. Kedves és színes mozaik ez a tragikus végű királyné élete történetében.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nyílt kérdés az ügyvédi kamarához Székely Aladár dr. ügyében

(Arad.) Lapunk egyik legutóbbi számában cikk jelent meg, amely azt a kérdést vetette föl, vajjon folytathat-e dr. Székely Aladár aradi ügyvéd ügyvédi gyakorlatot? Ez a kérdés abból az alkalomból merült fel, hogy dr. Székely Aladárnak a szigurancán levő dosszárjából épületes dolgok kerültek napfényre. Kiderült ebből a dosszárból, amely dr. Székely Aladár személyére vonatkozó adatokat tartalmaz, hogy Székely Aladár tincai dolgairól annak idején tudomást szerzett a sibiui kormányzó tanács, amely rendeletileg eltiltotta dr. Székely Aladárt az egész ország területén az ügyvédi gyakorlat folytatásától.

Ez a rendelet természetesen Aradra si megjött és bekerült a dr. Székely Aladár-féle dosszárba, amelyet az aradi sziguranca — mint megirtuk — 22.200 szám alatt

1921 augusztus hó 16-án utasításra felterjesztett a clujfi igazságügyi inspektorátushoz.

Ezeknek a fontos aktáknak ettől kezdve nyomuk veszett és dr. Székely Aladár minden akadály nélkül folytat ügyvédi gyakorlatot.

Csakhogy erről a szilenciumos rendeletről többeknek is tudomásuk van és kérték az aradi ügyvédi kamarától a vizsgálat megindítását annak megállapítására, miként engedték meg dr. Székely Aladárnak az ügyvédi gyakorlat további folytatását. A kamarában is és a nagyközönség körében is kíváncsian várják a fejleményeket. Kíváncsiak arra, vajjon megindult-e a vizsgálat. A közönség a nyilvánosság előtt várja a választ, volt-e joga dr. Székely Aladárnak évekig pereket vinni? Igen vagy sem?

Panaszkodnak a pékek

(Arad.) Az aradi pékek panaszkodnak. A közönség is panaszkodik. És ezuttal mindkettőnek jogos a panasza. A közönség teljes joggal kifogásolja, hogy a kenyér drága. Viszont a pékek pontos és megbízható számítások alapján beigazolják, hogy nem ők drágítják a kenyeret, hogy ők kénytelenek voltak felemelni a kenyér árát, amiből nem nekik van hasznuk, hanem az államkincstárnak. De a pékeknek más panaszuk is van, aminek jogosultságát minden tekintetben elismerjük. **A pecicai kenyérárusok konkurenciájáról van szó.** Ez a sérelem, amely belevág az aradi pékiparosok egzisztenciájába. Az aradi pékekről nem lehet azt állítani, hogy adózási szempontból dédelgetett kedvencei a pénzügyi adminisztrációnak. Bizony alaposan megadóztatják az aradi pékiparosokat, akik ezen kívül még egyéb legális és illegális terheket is viselnek. A pecicai kenyérárusok ellenben minimális közterheket viselnek és így nem csoda, hogy nagy konkurrenciát jelentenek az Aradon dolgozó és adót fizető pékiparosoknak.

Van a pékeknek éppen a pecicai kenyérárusitással kapcsolatban egyéb sérelmük is. Az aradi pékműhelyeket illetékes egészségügyi hatóság, amely a legcsekélyebb kihágás esetén súlyos bírsággal sújtja a pékmestert, noha a legtöbb esetben nem is az ő hibájából kifolyóan állapítanak meg egészségügyi kihágást. Ilyen szempontból nem ellenőrzik a pecicai kenyérsütőket, akik

egészségügyi ellenőrzés nélkül dolgozzák fel a kenyeret és hozzák be az aradi piacra.

A pékiparosoknak az a kívánságuk, hogy a hatóságok védjék meg aradi adófizetők veszélyeztetett érdekeit az ellenőrzés nélküli konkurenciától. És ebben a tekintetben igazat adunk az aradi pékiparosoknak.

Kéz a kézben, mindent Aradért

(Arad.) Polgármester Ur! Olvastuk a napilapokban, hogy meglátogatta néhai dr. Robu Ioan polgármester sirját és virágot helyezett el ennek a páratlan embernek sirhantjára. Ez a kegyeletes megemlékezés szolt elsősorban az apósznak, de szolt a város ama első polgárának is, aki

a legnehezebb időben kormányozta a város hányt-vetett hajóját a megértés és kiengesztelődés békés révébe.

Az Ön nagynevű elődje, az új impériumi első polgármestere a szívére halogatott és ez a jóságos szív azt dobogta, hogy

meg kell teremteni ebben a városban a lelkek békéjét

amit háboru és forradalom cafatokká tépett. Magasztos feladat volt ez és dr. Robu Ioan emberül megállta a helyét e magasztos feladat megoldásánál. Csak vissza kell emlékeznünk arra az elemi katasztrófára, amely a vármegye egyes részeit sújtotta. A medréből kilépett pusztító vízáradat hajléktalanná és koldussá tette egész vidékek lakosságát. A hőmpölygő szennyes hullámok nem tettek különbséget többségi és kisebbségi között. Elsöpörtek minden emberi alkotást, amely utjukban állt. Románul, magyarul és németül harsogott a segítséget kérők jajveszékelése. És ez a hajmeresztően borzalmas kórus megremegtette dr. Robu Ioan lelkét.

Nyomban megindította a segítő-akciót, amelynek kimagasló része a Kulturpalotában rendezett grandiózus estély volt.

Erre az ünnepségre még most is sokan visszaemlékeznek. Sokan, mert a város társadalmának minden rétege képviselve volt rajta.

Ezen az estén megszületett a lelkek harmóniája.

Sajnos, az újszülött nem volt hosszú életű. Dr. Robu Ioan nem fejezhette be megkezdett művét. Bevonult a város nagy polgárainak Pantheonjába.

Polgármester Ur! Önre vár a feladat, hogy apósa és elődje nagy művét megvalósítsa. Vágyódó várakozással tekint a város polgársága Ön felé, hogy

lelki békét teremtsen e város falai között, ahová káros jelszavak fészkelték be magukat.

Ebben a városban dolgozó lojális polgárok laknak, akik mindenkor tanujelét adták annak, hogy hűséges polgárai az országnak. Ezek a dolgozó polgárok békét akarnak, megértést áhítoznak.

Ebben a városban tradíció volt a békesség megőrzése, az elvek tiszteletben tartása, a vallási türelem.

Ebben a városban régente nem tudott gyökeret verni a nemzeti elfogultság, faji gyűlölet és vallási türelmetlenség. Csak azóta bomlott fel szemelláthatóan a lelki harmonia, amióta rendbontók tartják rettegésben a polgárságot. Az aradi magyarság sem kulturális, sem társadalmi téren meg nem mozdulhat, mert bizonyos helyekről felharsan az irredentizmus alaptalan vádja. Tizenhat év után még mindig akadnak egynéhányan, akik ezzel a nepoigármester Ur! Az Ön nagy koncepciójától, fiatalvetséges váddal csinálnak maguknak népszerűséget. los lelkesedésétől, európai műveltségétől és testvéri szeretetétől várjuk a csodát: a lelki béke megteremtését!

Halál a játékbarlangban!

Rendőri és adózási elleuörzés alatt állnak a kártyabarlangok

(Arad.) Az Erdélyi Élet az egyetlen magyar nyelvű lap, amely felvette a harcot az Aradon mostanában megalakult, kimondott játékklubok ellen. A lapok hallgatnak és ezzel a hallgatással a legrosszabb

szolgálatot tesz a város közönységének. Igen szomorú, hogy a sajtó nem egyöntetűen kell ki az ellen, hogy Arad egyetlen kávéházába, amely esete nyitva Nem mer bemenni, mert fél, hátha azt gondolják róla, hogy a Sfatul Negustoresc című játék-klubba megy. Ez a helyzet igen kellemetlen olyan kereskedőkre nézve, akik a napi munka után kávéházban szeretnének elszórakozni.

A kártya-klubok működése óta naponta játszódnak le kinos jelenetek, amelyek a zárt szobákból kivonulnak a nyílt uccára. Csak a napokban történt egy rendkívül kinos botrány-éjszaka a Dácia előtt. Férj és feleség rendezték a hangos családi botrányt. A férj a Sfatul-ban játszott és elvesztette a házbérét is. Érthető tehát, hogy a feleség nem a legszelidebb formában tett szemrehányást élete párjának. Az elkeseredett asszony csöppet sem kímélte a hangját és bizony összefutott csakhamar a kíváncsiak tömege a civakodó házaspár körül.

Napirenden vannak a hasonló jelenetek, amelyeknek szenvedő hősei kisemberek.

Igenis, a kisembereket féltjük a kártya-kluboktól, a Sfatultól és a Háztulajdonos-klubból egyaránt. Békés és harmónikus családi életek borulnak föl, állások rendülnek meg, mert visszaélésekre jönnek rá és vagy a börtön vagy az öngyilkosság vár a megtévelyedett egzisztenciákra. Azokkal a szerencsés halandókkal nem törődünk, akik meg-

engedhetik maguknak, hogy nagy tétekben játszanak, ám látogassák ezek a játék-barlangokat. Ha játszani akarnak, elmennek Sinaiba, Constanzaba és más játék-kaszinókba, ha éppen Aradon nem tetszik nekik a terep.

A szerencse-játékokról szóló törvénynek nem az az intenciója, hogy új játékosokat neveljen,

ellenben az, hogy a hazard-játékoknak a kávéházakban való eltiltásával a játékszenvedélyt szűk keretek közé szorítsa.

Aradon a törvénynek ez az intenciója elsikkadt és erre tisztelttel felhívjuk Vulpe Constantin kir. főügyész figyelmét.

Ugy a Sfatulba, mint a Háztulajdonos-klubba bárki bemehet. Nem rotálják meg a jelentkezőket. Ha valaki be akar menni a klubba, egy direkt erre a célra szerződötetett alkalmazott számozatlan kártyára nyomott tagsági jegyet nyom a kezébe és ez feljogosítja arra, hogy bemehet a klubba és résztvehet a hazard-játékban. A Sfatulnál dr. Ungár Imre ügyvéd, ennek a klubnak a jogtanácsosa, egy állítólagos bizottság megbízásából biánkó írta alá a tagsági jegyeket, amelyeket válogatás nélkül boldognak, boldogtalannak kiadnak, anélkül, hogy a törvény előírása szerinti formások között felvennék tagnak a jelentkezőt. Birtokunkban van egy ilyen tagsági jegy, amelyet kispénzü tisztviselőné nevére állítottak ki.

A Dácia-épületben működő kártya-terem mindennek nevezhető, csak éppen klubszerű intézménynek nem.

Nem lehet komoly klubnak tekinteni olyan intézményt, amelynek vezetősége vasárnap és ünnepnap délelőttjén a kerthelyiségben kiállított táblákon már délelőttre invitálja az embereket játékra.

Az ilyesmi elképzelhető egy tripóban, de nem az elsőrendű lokálnak minősített Dáciában. Ezzel a módszerrel utolsó helyé züllesztik le azt a szórakozó helyet, amelyet Arad uri közönsége felkapott.

Törvénybe ütköző az is, hogy állami tisztviselőket engednek be a játék-terembe, ahol résztvesznek a játékban.

A törvény határozottan kimondja, hogy állami tisztviselők és egyáltalán olyan alkalmazottak, akik pénzt kezelnek, nem engedhetők be klubbok játék-termeibe. Ezért kimondottan a klubbok vezetőit teszi felelőssé a törvény.

Mindezeket tudomására hozzuk Vulpe Constantin főügyésznek, aki nagy szolgálatot tenne a köznek, ha ezekre az anomáliákra egy hű helyzetképpel felhívna az illetékesek figyelmét.

Fordulunk dr. Coțoiu Romulus polgármesterhez, aki fiatalos lelkesedéssel él szárnyaló ambícióval állt annak a mozgalomnak élére, amely meg akarja menteni Aradot az elsorvadástól. Azzal a kérdéssel fordulunk a polgármesterhez,

előnyös-e a városra nézve, ha este csupán egyetlen kávéháza van nyitva, amelynek hátsó traktusában kártya-klub zsebeli ki az embereket?

A város közönsége kénytelen este ebbe az egyetlen nyitva levő kávéházba menni, ahol egy lépés választja el a kártya-klubtól.

Sokakat a kíváncsiság hajt a kártya-klubba, ahová minden további nélkül bemehet.

Eleinte tréfából résztvesz a játékban, azután már komolyan beleme-

legszik és a végén mindenéből kifosztva támolyog ki a barlangból. Ez a helyzet a *Sfatulnak* nevezett klubbal.

Külön szépséghibája van a *Háztulajdonos*-klubnak.

Ez az alakulat városi épületben működik és minden józanul gondolkodó polgár furesának tartja, hogy éppen a város nyujt otthont egy játék-barlangnak, ahol a polgárok elvéreznek. De felhívjuk a polgármester figyelmét arra is, hogy eddig egyetlen kártya-klub sem fizette be a városi pénztárba a napi ezer lejes városi taksát.

És végül *Caba Iuliu* pénzügyi adminisztrátorhoz fordulunk.

Ne általánosítson a mai gazdasági válságban

az államkincstár legfőbb aradi képviselője, amikor jelentések futnak be hozzá a kártya-klubok látogatóiról. Igaz, elismerjük,

akad néhány kereskedő is, aki rendszerint látogatja a játéktermeket. Ezekből a szórványos esetekből azonban nem lehet arra következtetni, hogy mindenki megengedheti magának a hazard-játékokat. Vannak, akik megengedhetik maguknak, hogy súlyos ezreket veszítenek, ám ezeket adóztassák meg úgy, hogy a csontjuk is beléropogjon.

A legtöbb játékost azonban a kétségbeesés kergeti a klubokba, ahol aztán mindenüket elvesztik.

Nem hagyhatjuk megemlítés nélkül a kártya-klubok állandó rendőri ellenőrzésének kérdését sem. Mi voltunk azok, akik ezt megírtuk és közleményünk városszerte nemcsak feltűnést, hanem jogos riadalmat is keltett. Cikkünk megjelenése óta mindkét klub látogatottsága alaposan megcsappant, elvégre

senki, aki ad magára valamit, nem veszi szívesen, ha mint no-

tórius játékost a rendőrség nyílvántartja.

Azok maradtak a zöld-asztal állandó, elmaradhatatlan és még a rendőri nyílvántartást is elviselő látogatói, akiknek erkölcsileg is kevés a vesztenivalójuk.

* * *

Lapzárta után vettük a megrendítő hirt, hogy **MAIROVITS Valér** aradi vállalkozó a színházépület első emeletén lévő *Háztulajdonos-klub* játéktermében szívenlőtte magát és meghalt. A vizsgálat megállapította, hogy **Mairovits** anyagilag teljesen tönkrement és utolsó pénzét vesztette el azon az estén, amelyen a *Háztulajdonos-klub*ban egy revolverlövéssel pontot tett meglehetősen mozgalmas élete után.

Aradon tehát megvan a játékörület első áldozata.

Mi voltunk az elsők, akik felemeltük szavunkat a ki-mondottan hazard-játékokra bazirozott klubok működése ellen. Sem a hatóságok, sem a sajtó nem támogattak minket ebben a küzdelemben, amelyet a játékbartlangok ellen megindítottunk.

Most ennek a szomorú és megdöbbentő eseménynek kellett bekövetkeznie, hogy az illetékesek felfigyeljenek. A mi proféciánk egyrésze — sajnos — igen hamar bekö-

vetkezett: egy tönkrement játékos eldobta magától az életet és késégbeesésbe döntötte a családját. A profécia többi része is be fog következni: családok buknak majd el, egzisztenciák roppannak össze. És mindez csupán azért, mert néhány könnyű keresetre, munkanélküli jövedelemre beállított vállalkozó kihasználva a törvény félremagyarázható intencióit, kifosztja a hiszékeny embereket.

Ennél a pontnál igenis ügyész után kiáltunk és ve-lünk együtt mindenki, aki ad még valamit az erkölcsre, a tisztességre.

Itt a legfőbb ideje, hogy Vulpe Constantin vezető fő-ügyész kiméletlenül, a törvény korbácsával teremtsen rendet az aradi kártya-dzsungelben. Ebben a tisztító munkájában a háta mögött fogja találni a város egész társadalmát. Rendet kell teremteni, mert olyan esemé-nyek következhetnek be, amelyek a város társadalmi éle-tének rendes menetét megzavarhatják. Főügyész Ur! Ki kell füstölni a latrok barlangjait.

*

A rend-csinálás munkáját dr. Coțoiu Romulus pol-gármester már megkezdte. Az ő hatásköre mindössze a városháza tájékára terjed ki. Legutóbb kiadott rendelete értelmében városi tisztviselőnek és városi közüzemi al-kalmazottnak szigorú büntetés terhe mellett tilos olyan klubok és egyesületek látogatása, amelyek kizárólag ha-zárdjátékokra vannak beállítva. Értesítéseink szerint ha-sonló rendeletet fognak kiadni más közhatóságok vezetői is, hogy ezáltal megvédjék alantasaikat és a törvény ren-delkezéseinek is eleget tegyenek. Magánvállalatok és pénzintézetek is megtették már preventív intézkedéseiket, hogy alkalmazottaik ne látogathassák a kimondottan hazárdjátékokra berendezett, társadalmi jelleggel egyál-talan nem rendelkező klubokat, bármilyen hangzatos ci-men is működnek.

De kellemetlen helyzetbe jutnak azok a kereskedők is, akik állandó látogatói a játék-kluboknak. Az infor-mációs irodák kötelességszerűen adnak róluk olyan in-formációt, hogy az információ bizalma joggal megrendül. Már pedig ilyen információ alapján senki sem fog üzleti összeköttetésbe lépni olyan kereskedővel, aki a zöld-asz-tal mellett akar pénzt keresni és nem rendes és tisztessé-ges üzleti tevékenységgel.

Pénzfelvételekre — pecséttel ellátott hivatalos nyugta ellenében; — csak fényképes igazol-vánnyal rendelkező kiadóhivatali megbizot-taink vannak feljogosítva.

Bécsi levél:

Világhírű orvosprofesszorok a fajbiológia kontárjairól

A német birodalmi orvosvezér, dr. Wagner az összes németországi orvosoknak megtiltotta, hogy résztvegyenek a Montreaux-ben e hó 9-től 14-ig tartó nemzetközi orvosi héten. A tilalom oka az, hogy a

basler „Medizinische Werhenschrift”, amely a kongresszus titkári teendőit végzi, négy és félhasábos közleményt hozott dr. Julius Bauer bécsi orvosprofesszor tollából ezen a címen: „Veszedeelmes jelszavak az örökldési biológia területén”. Ez a tilalom Bécsben, ahol tisztelik és nagyrabecsülik dr. Bau-

er professzor személyét és munkásságát, élénk feltűnést keltett. Felkerestük dr. Bauer professzort, aki a következőket mondotta:

— Vezéri tilalom következtében nem jönnek el a német orvosok a kongresszusra. Ez nem jelent hátrányt, mert ezáltal bizonyos mértékben

mentes lesz a kongresszus a napi politiktól;

A kongresszus ezúttal először ül össze és Svájc hívta életre. A nemzetközi orvoshétfő szigorúan vett tudományos rendezmény. A tudomány csak nemzetközi lehet. Ezt fejtegettem abban a cikkemben, amely a birodalmi orvosvezér meggondolatlan és éretlen tiltó rendeletét kiváltotta. A kongresszuson minden országból vannak résztvevők: franciák, hallandok, olaszok, magyarok, románok stb. Én magam is előadást fogok tartani „Az átörökítés tanának az endokrynológiához való vonatkozásai” címen.

— Nem akarom részletesen ismertetni előadásomat. Csupán néhány érdekes dologra szándékozom rámutatni.

A német sterilizációs törvény gyakorlati kihatásáról alkotott fogalmak nagyon is zavarosak.

Kiderül ez abból a körkérdésből, amelyet dr. Bresler a németországi tébolydák vezetőihez intézett. Ebben az is benne van, mennyi évre lehet számítani, hogy a törvény alkalmazása következtében egy-egy tébolyda betegállományában nagyfokú csökkenés álljon be. A legtöbb tébolyda vezetője azt válaszolta, hogy ezt egyelőre nem tudják megmondani vagy csak több generáció után. Sokan azt válaszolták, hogy 10–20 éve múlva várható csökkenés, egy válasz pedig már 5 év múlva vár csökkenést. Három tébolyda és pedig Landsberg, Auzbach és Eichenau azt a feltűnést keltő választ adták, hogy

véleményük szerint a sterilizáció következményeként beálló állomány-csökkenés egyáltalán nem várható.

Ezek után alig hihető, hogy a mértékadó tényezők a törvény kihatá-

sát a szükséges alapossággal és megkivánt módszerekkel világították meg és hogy a törvényt, amely hivatalos jelentés szerint 1934-ben közet kétszázezer sterilizálásra szolgáltatott alkalmat és nevelő-eszköznek dicsértetett, a nagy tömegek alig értik meg.

— Az átöröklés területén sokszor halljuk ezeket a jelszavakat: *faj, fajtisztaság, északi faj* stb. Mellesleg megjegyezve a faj szó, a német *rasse* arabs eredetű. Arab nyelvben *ras* fejet, eredetet jelent. Az arabs nyelvből vette a spanyol a „*raza*” szót, az olasz a „*razza*”-t, a francia a „*race*”-t, az angol a „*race*”-t és a német a „*rasse*”-t. Hogy komoly tudósok mennyire hatalmába kerülnek a fajelmélet áltudományának, ezt legelőkelőbb igazolja *Verschuer* könyvének ez a kitétele:

„Káros hatások a testalkatra vonatkozóan mint fajkeveredés rendszeres következményei nem mutathatók ki. Másként áll azonban a dolog a fizikai teljesítményekkel. Abból a hszadag szemléletből, amelyet a történelem nyújt, azt szűrhetjük le, hogy folytatódagos fajkeveredés sohasem előzött meg kulturális virágzást, sőt ellenkezőleg gyakran bevezette népek és kulturák pusztulását. Bizonyos mértéke a belső fejyelemnek szükséges embertípusok kitenyészéséhez. Ha ezek egyoldalúak, ha nélkülözik az emberi szellem teljességét, akkor jót fog tenni nekik a vér felrissitése.” }

Ez a megállapítás homlokegyenest ellenkezik ugyancsak a szerzőnek egy régebbi kijelentésével. A „*Münchner medizinische Wochenschrift*” 1934 évi 46 számában Schwannhüsser egy cikkében többek között eze-
ket mondja: BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Vajjon csakugyan mindegy, hogy egy néptársban félisi, keleti, vagy dinári öröklődés van? Igazán fölösleges az egyes fajok különböző kvalitásairól részletesen beszélni. Ez legalább orvosi körökben manapság eléggé ismeretes lehet. Az átöröklődések mindenestre jelentőségteljesek és az egyed jellemképét erősen befolyásolhatják. Természetesen a már megszületett emberen semmit sem változtathatunk. De a házastárs megválasztásában elővigyázatosabbnak kell lenni és ilyen formán a német fajkeveredés fokozatos felrissülését elősegítjük. Tehát mégsem közömbös a dolog!”

Egy politikai párt egyes vezetőinek ilyen teljesen légből kapott, gyerekes agyrémeit nem lehet tudományos tényeknek elismerni. Egy H. Günthernek vagy L. Tiralának ez a fajelmélete nem vindikálhatja magának azt, hogy valamiképen tudományos alappal birjon. Erre nézve a hivatott tényezők az egész világon megegyeznek.

— Hangsúlyozottan óvok mindenkit attól, hogy tudományt és politikát egvávé keverjen.

A tiszta igazság keresését nem szabad politikai, érzelmi momentumoknak befolyásolniok, még ott sem, ahol az emberi átöröklés tudományról van szó.

A tudomány és ezzel az igazság sohase lehet nemzeti, mindig nemzetközien emberhez kötött és mindig csak politikamentes lehet.

Eddig szól a kiváló tudós rövidre szabott és népszerű formában előadott fejtegetése. Csak természetes, hogy a fajelméleten alapuló Harmadik Birodalomban felszisszentek a fajbiológia kontárjai.

Pesti levél:

Németh Antal, a nemzet pacsirtája

Thália főpapja olyan beszédet vágott ki a társulati gyűlésen, hogy színész legyen a talpán, aki megértette.

Németh Antal, az új igazgató, aki olyan váratlanul és olyan furcsa körülmények között foglalta el Voinovich Géza helyét, ismét hatalmas beszédet vágott ki. Sűrűn megisméllődő sajtónyilatkozataiban megszoktuk a frázisokait, a kerek, de érthetetlen mondatokat, a merészen egyéni összetett szavakat és magát az új igazgatót, a nemzet pacsirtáját is.

Ha Blaha Lujza a nemzet csalogánya volt, akkor Németh Antalt bátran elnevezhetjük a nemzet pacsirtájának. Mindenki, aki egy kicsit tanulmányozta a madarak életét, az tudja, hogy a pacsirta azért énekel olyan szorgalmasan, mert szerelmes a saját hangjába. De mi a pacsirta szerelme Németh Antaléhoz képest? Ha a Nemzeti Színház igazgatója beszélni kezd, akkor képtelen abbahagyni. Beszél, beszél és olyan beszéddel kápráztatja el a hallgatóságot, hogy nincs az a kábitószó, amely versenyezni tudna a kifecskült, magasztos és ugyanakkor mélyestelmű, de mindenképpen értelmellen mondatokkal.

Azt mondja Németh Antal, hogy hiszi:

a l'art pour l'art színházzal szemben az ethost kereső sugárzó színház korszerűségét.

Ez egyike beszéde egyszerűbb mondatainak. Bevalljuk műveletlenségünket, szánjuk-bánjuk bűnünket, de nem értjük ezt a mondatot. (Amikor az ethos kisugárzását tanították, akkor hiányoztunk az iskolából.) Mindenesetre rettenetesen imponál nekünk a mondat és talán pont ez az a néhány szó, amely megmagyarázza és megindokolja, hogy miért kellett utilaput kötni többek között Rózsaheggyi Kálmán, Hettyey Aranka és Aczél Ilona talpára.

Ha azután a közönség unatkozni fog valamelyik előadáson, ha a férj az első felvonás után menekülni szeretne, ckkor a feleség dühösen fogja leinteni:

- Ugyan kérlek, te nem értesz hozzá.
- Bocsáss meg, a nézők alszanak!

Ritter

Mihály uri fodrászterme

ARAD, Str. Bratianu No. 8.

Tisztviselők és tisztviselőknöknek előírást igazolvány-képeit legelőszobban készíti:

Sándor Jenő

fényképész, a Lutheránus templom mellett, ahol a legmodernebb kivitelű fényképek is készülnek Aradon

— Dehogy! Csak keresik az ethost és behunyt szemmel jobban tudnak sugárzni.

De Németh Antal másban is hisz.

„...Hisz a specifikusan nemzeti erejében nem szélforgácsolt, hanem összefogott és belső misszióját teljes lelkesedéssel teljesítő színjátás elhivatottságában”.

Hát ez nagyon szép. Nekünk különösen a specifikus tetszett. Meg a misszió.

És elbűvölt bennünket a Nemzeti Színház igazgatójának beszédében a többi idegen szó is. Az inspiratív erő, az etikai magaslát, a tradíció, a színházat alkotók ethosa és a többi.

De azt megállapítottuk, hogy Németh Antal legjobban az ethosra pali. Háromszor is használja. Az új igazgató egy tapodtat sem megy ethos nélkül.

Ohne ethos ka schritt! Az állását köti az ethoshoz.

Beszél azután az önkínzó munkáról. Megnyugtatta színészeit, hogy rála huszszor is elpróbálnak majd egy-egy jelenetet.

Mi leginkább azzal a megállapításával szállunk perbe, hogy a színházi alkotás csak akkor sugározhat szépet, ha az alkotó etikai magasláton áll.

Hát ez sem stimmel. Ott van például Reinhardt, akinek magánélete nagyon messze van az etikai magaslattól és mégis alkotó és mégis tudott szépet sugározni.

A „sugárzáshoz” inkább tehetség kell és akkor a különböző magaslátokat esetleg nélkülözni is lehet.

Perbe szállunk azzal a mondattal is, hogy: a színész semmisítse meg a saját énjét és kapott alakká átlényegülve, egy külön és más világ belső összefüggéseit tárja a néző elé.

A legnagyobb színészek önmagukat adták, nem lényegültek át, nem tártak belső összefüggéseket a néző elé, nem semmisítették meg énjüket, csak egyszerűen jól játszottak és tehetségesek voltak.

Még sohasem történt meg, hogy egy színész estefelé felállott volna a Fészek-klubban és arra a kérdésre, hogy hová megy, így válaszolt volna:

— Megyek az éneket megsemmisíteni és egy más világ belső összefüggéseit a néző elé látni.

Hanem egyszerűen azt mondta, hogy megy játszani...

Persze ezen túl vigyázni fog a szavaira és azt fogja mondani, hogy: megy öntörvényileg megnyilatkozni.

És ha megkérdezik az adóhivatalban, hogy mi a foglalkozása, ak-

Csak az árak olcsók, minőségeink változatlanul jók!

Csak az árak olcsók, minőségeink változatlanul jók!

G O L D S T E I N L A J O S

divatáruháza Arad, str. Bratianu 2.

Mélyen leszállított árakon nagy választékot nyújtunk kosztüm és kabátujdonságokban, bársonyok, selymek és mosóanyagokban. — A hölgy- és férfiközönség kedvelt bevásárlási helye. oooooo

kor nem azt fogja mondani, hogy: színész, hanem azt, hogy: ő a színház ősmagja, az elszemélytelenedő jelenvaló.

Ujból és újból átolvastuk Németh Antal beszédét és újból és újból — nem értettük meg. Pedig mi is hiszünk a színházi kultúrában, mi is hiszünk a nemzeti színjátszásban, mi is hiszünk a színház halhatatlanságában.

Csak mi másban is hiszünk.

Hiszünk az egyszerű mondatok meggyőző erejében.

Hiszünk abban, hogy színházat tulmagasan szárnyaló beszédek nélkül is lehet vezetni.

Hiszünk abban, hogy jó darabnak, jó előadásban, nagy sikere van.

Hiszünk abban, hogy a közönségnek nem az a fontos, hogy az igazgató etikai magaslatot hirdet-e, vagy sem, hanem az, hogy jól nevelsen, vagy jól sirjon az előadás alatt.

Hiszünk abban is, hogy a tárgyagnak is van lelkük. Például a Nemzeti Színház csillárának egészen biztosan van. Megérezte, hogy Németh Antal specifikusan ethost sugárzó beszédet fog tartani és rájött arra, hogy úgy, mint a direktor, úgy még ő sem tud sugárzni.

Ezért a konkurenciától való félelmében egyoldalulag felbontotta a mennezethez szóló szerződését, megvált a plafontól és leesett.

Azóta persze felszerelték az új csillárt. Amely nem villanyfényt fog kisugározni.

Hanem ethost...

P—ó

T O S C A

O P E R A

**szeptember 21-én
az aradi Nyári Szinkörben**

PICCAVER

világhírű tenorista,

Tyron Silvia

énekművész, nő,

Róna Dezső

operaénekes közreműködésével

30 tagú kórus — 35 tagú zenekar

Jegyelővétel: keddtől kezdődőleg d. e. 10—1-ig és d. u.

4—7-ig a téli színház jegypénztáránál.

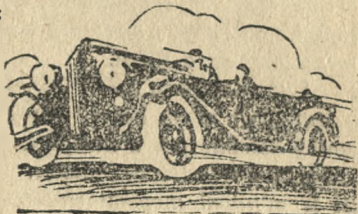

Tempó!

(Beküldött kézirat)

(Timișoara.) Ha a világ a mi izlésünk alapján gyorsabban él, ez onnan ered, hogy még nem szoktunk ehhez. A gyorsaság nem rendetlenség, hanem új rend, a melyhez hozzá kell szoknunk.

A gyorsaság fogalma a haladás fogalmából származik. Amerikában el sem képzelhető az egyik a másik nélkül. Az ember a lehető leggyorsabban intézi el az unalmas és kellemetlen dolgokat. Ezért találták fel a gépeket. De mi az így nyert időt — és ez a modern életfelfogás egyik legnagyobb tévelygése — nem élvezzük, hanem arra fordítjuk, hogy többet dolgozzunk, többet produkáljunk.

Gyorsabban! Sebesebben! Ez a jelszó hangzik mindenütt. Gyermekek vagyunk: a játék ujszerűsége elragadtat bennünket. Még nem játsultunk el e varázslattal szemben. Vajjon így fog ez maradni? Hozzászokunk ehhez a helytelen életformához, főként, ha csak észlelői vagyunk. Szükségünk van egyre több méregre, mint a morfinistának. A gyorsaság utáni törekvés mögött rettenetes izgalmi állapot rejtőzik, amely kezdi az emberiséget elkábitani és nemcsak a fiatal nemzeteket, de azokat is, akik eddig passzívak voltak. A modern Ázsiában például nem ritkaság a buadhistá szerzetes, aki kilencven kilométeres sebességgel száguld egy autón.

Az emberek a következő axiómát állítják fel. Miután a halál nem egyéb, mint mozdulatlanság, tehát a mozgás maga az élet. Amiből sokan azt a következtetést vonják le, hogy a nagy gyorsaság nem más, mint a nagy élet. Manapság már nem nyaralunk úgy, mint hajdanában, amikor tele batyukkal, teljes asztali felszereléssel kirándultunk a zöldbe. Manapság a kis sportkocsival elrepülünk a tengerre, bejárjuk Ardealt, leruccanunk Dalmáciába és visszajövet még Magyarországon is elkalandozunk. Az egyhónapi nyári szabadságot négy részletben, négy helyen tölthetjük, tehát négy vakációnk van. Tény, hogy manapság négyszer éljük a százévvvel ezelőtti életet. De talán négyszer oly rosszul és négyszer gyengébben is élünk. Talán a gyönyörűségünk is úgy értéktelenedik, mint ahogy a pénzünk értéktelenedett. A mai kort jellemző csavargás, a szellem és pénz nomád volta a gyorsaság szülötte. Pedig minek sietni, hiszen elvégzi helyettünk a föld a körforgást.

Érdekes a következő eset. Az angolok Indiában mindent elkövetek, hogy a bramínok lányait rábírák a hockey-játékra. Hasztalan volt. Az elsőkelő hindu hölgyek kijelentették, hogy magasabb kaszthoz tartozó lénynek nem szabad szaladnia. Ennek a kijelentésnek mély az értelme. Azt jelenti, hogy gyorsaság egyenlő demokráciával. Tekintsünk csak vissza, mi öreg európaiak és bíráljuk el, mennyire megváltoztatta a gyorsaság az erkölcsünket. Mindenki olvashatja az újságjában, hogy az Atlanti-óceánt 24 óra alatt áthajózták, de hányan veszik észre, hogy az érzelmi világban is mennyi változás történt. A gyorsas-

ság következménye, hogy sutba dobtuk multidők használati cikkeit: a lovat, a fátyolt, a lassu tűzön készült ételt, az udvariasságot.

Ugyan melyik nagyvárosi ember vesz magának annyi időt, rendszeren egyik és alaposan kialudja magát?

A természet a maga részéről, amennyiben jó munkát végez, iaszan dolgozik. Egy napra van szüksége, hogy rovar-bábot alkosson, ellenben husz év alatt fejleszt a csecsemőből embert. Éppen ezért nem is értjük meg többé a természetet. A moziban megértjük a sarjadás és fejlődés szépségét, mert varázslatos-gyorsan és rövidítve látjuk a természetnek ezt a titkát.

A mozi háboru előtti filmek vetítésével szemlélteti legekleatánsabban a tegnap és a ma közötti távolságot. A régimódi ruhák groteszksége, amint hátrálatják a mozgást, a mozdulatok avultsága, az előirt tartás kacagásra készítet bennünket. Ugyanez áll művészetre és irodalomra. Itt is mindent megváltoztatott a gyorsaság. Leghíresebb festőművészeink három remekművet készítenek naponta. A kétszáz oldalnál hosszabb regény holnap nem lesz egyéb, mint töltelék. Minden, ami hosszú: olvasatlan, lejátszattan, élettelen lesz. A szobrászatban a vázlat diadalmaskodik. A jelenlegi tudományt is alapjában felforgatta Einstein relativitás-elmélete, amely mindössze három oldalnyi hosszú. Persze megfedekezünk arról, hogy Einsteinnek tíz év kellett, hogy pontosan megállapítsa tételét.

Egy amerikai író pompás szót talált a mai rohanó emberek megjelölésére. „Times-snobs”-nak, az idő snobjainak nevezi őket. Az emberek odaát Amerikában azért mennek fizikailag és szellemileg tönkre, mert erőszakot tesznek a természetükön. Erre vezélhető vissza a sok öngyilkosság.

Már kezdünk rájönni arra, hogy ha egy földrész ennyire a gyorsaság áldozata lesz, akkor nyilván saját magától menekül és minél több pénzre, minél nagyobb gyorsaságra éheznek, hogy ne kelljen gondolkoznia, hogy elfelejtse bizonyos fájdalmas problémákat és rejtett komplexumokat. Aki európai ember odaát járt, azt a benyomást szerzte, hogy ott nem a haladás útján van a civilizáció, hanem menekül a maga kísértetei elől.

Vajjon megállja-e a helyét az ember annak a hatalmi többletnek birtokában, amellyel az ujkor tudománya felszerelte, vagy el fog pusztulni alkalmazása során? A tudomány nem hajlandó erre a kérdésre válaszolni.

Igen: az ember legyen gyors, de azzal a feltétellel, hogy önmagában ezt ellensúlyozni is tudja. Szeressük a gyorsaságot, hiszen a modern kor csodája. De mindig vizsgáljuk meg a fékeket, hogy fennben vannak-e?

Legszebben öltözködhet, ha felkeresi

Angerer Sándor

Arad, Strada mărășești și Consistorului sarok
(7 és 9 autóbusz megálló)

Fellendült az uzsorásoknak!

(Arad.) Hosszu ideje már, hogy bealkonyodott nálunk Aradon egy valamikor nagyon is virágzó iparág (ha ugyan annak lehet nevezni): a kézizálog-üzletnek. A béke boldog éveiben volt ám aratásuk kávéházi és éttermi főpincéreknek, kihitelezéssel foglalkozó uzsorásoknak, amikor a megszorul gavallér vagy huszártiszt arany cigaretta-tárcát, perzsa szőnyeget, részletre vásárolt zongorát, sőt részletre vásárolt koporsót is elzálogosított, hogy kifizethesse kártyaadósságát vagy pezsgős vacsorát fizethessen a helybeli szintársulat bájos szürettjének. Azóta végigdübörgött a világon a világháboru, amelyet gazdasági válság váltott fel. A gavallérok kihaltak, az értékes tárgyakra otthon vigyáztak, hogy majd legvégső esetben kerüljenek elő és vándoroljanak avatatlan kezekbe a leromlott élelnívó további fenntartására.

Az utóbbi időben Aradon megint fellendült a kézizálog-üzlet.

Amióta a két kimondottan kártya klub „működik” Aradon, azóta a subdók legmélyéről előkerültek felfeőrzött családi ékszerek, ezüst evőeszközök. Szőnyegetek és értékes festményeket zálogosítanak el olyanok, akik mindenüket leadták a klubok egyikében. Amíg nem voltak Aradon kártya-klubok, addig ezek a játékok örületbe zuzant emberek dehogya is váltak volna meg családi ékszereiktől és egyéb értéktárgyaiktól. Inkább nélkülöztek, inkább megvontak maguktól mindent, inkább kölcsönökört kunyoráltak, de a végszükség esetére őzött klenódiumoktól nem váltak meg. És most sorra vándorolnak uzsorások raktáraiba az ékszerek, szőnyegek, festmények, drága butorok, mert kell a pénz kártya-ülettire, braziliánára és chemin de fer-re.

A főpincérek is meg vannak akadva, mert a szükséges váltópénzüket kihelyezték és képtelenek visszakapni, mert a kártya-klubok pinkái minden pénzt elnyelnek.

Az uzsora-iparnak tehát jól jöttek a kártya-klubok. És mi lesz ennek a vége? Szörnyőség még csak gondolni is erre.

Bevásárlás előtt tekintse meg

Szántó és Komlós

ruhanagyáruház szenzációs kirakatait. — Mélyen leszállított árak. Mérték utáni rendelések gyorsan, pontosan és megbízhatóan eszközöltetnek. Szenzációs nagy raktár iskolaöltönyökben. **A R A D, Színházépület.**

Fáradt vagy —
Egy pár csepp valódi
„Diana” sósborsessz
szennel felfrissít!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egyes szám ára 20 lei
Magyarországon 60 fil.
Jugoszláviában 5 dinár.
Csehszlovákiában 4 c. k.
Amerikában 1 évre 6 d.

Előfizetés egy évre: vállalatok-
nak, nagykereskedőknek és külföldre 1000, magánosoknak 600 lei

Orvosi hírek: hasábonként 50
lei. Gyászjelentések: egész ol-
dal 4000 lei, féloldal 2000 lei.

Megjelzuik minden hó 1-én, 11-én és 21-én. Hirdetések közvetlenül a kiadóhivatalhoz küldeni ík be, vagy bármelyik hirdető iroda uszá is feladhatók. A hirdetések díja szövegoldalon 8 lej, hirdetés oldalon 6 lej. — négyzetm.-ként. Nyitólér rovatban 50 lei, szöveggközti részben 32 lei a sor d j. Ünnepi számokban a hirdetések és egyéb közlemények ára 50 százalékkal magasabb. Amely közlemények végén szorzójel (x) van, fizetett közlemények vagy kiadói hivatali hírek.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Arad, Bul. Reg. Ferdinand 19.
Telefon: 525.

Szerkesztőségi órák: d. e. 8—10-ig, d. u. 4—6-ig.

Nyomda: Bulevardul Regele Ferdinand 5.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj